

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “บทบาทของการสื่อสารผ่านดาวเทียมในการกำหนดรูปแบบและเนื้อหารายการวิทยุ ในช่วงระหว่างปี 2536-2537” มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. เพื่อศึกษารูปแบบและเนื้อหาที่ปรากฏในรายการวิทยุผ่านดาวเทียม
2. วิเคราะห์บทบาทของดาวเทียม ในการกำหนดรูปแบบและเนื้อหาของรายการวิทยุผ่านดาวเทียม

ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อให้มองเห็นภาพรวมของรายการ และใช้กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ

1. แนวคิด แนวคิดเรื่องส่วนประกอบของการจัดรายการวิทยุ (Elements of Programming)
2. แนวคิดโลกผกผัน (Global Paradox)

สำหรับแหล่งข้อมูล และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

1. ประเภทเอกสาร ได้แก่ ประวัติความเป็นมา วิวัฒนาการของรายการ บท ความ บทสัมภาษณ์ และรวมถึงส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสภาพการดำเนินธุรกิจวิทยุกระจายเสียง
2. ประเภทรายการวิทยุ ได้แก่ รายการสไมล์เรดิโอ เน็ทเวิร์ค เอฟ. เอ็ม. 99.5 เม็กกะเฮิร์ต และรายการเรดิโอโหวด แซทเทิลไลท์ เอฟ. เอ็ม. 93.5 เม็กกะเฮิร์ต

3. ประเภทบุคคล คือ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลของบริษัท มีเดีย พลัส จำกัด, ผู้ให้ข้อมูลของบริษัท เอโทม-มีเดีย จำกัด และผู้ให้ข้อมูลในวงการวิทยุกระจายเสียง

ผลการวิจัย

1. รูปแบบและเนื้อหาที่ปรากฏในรายการวิทยุผ่านดาวเทียม

ผลสรุปได้ว่า รูปแบบรายการของทั้ง 2 รายการ คือ สไมล์เรดิโอ เน็ทเวิร์ค และ เรดิโอโหวต แชนเทิลไลท์ แสดงให้เห็นว่า ทั้งสองมีการใช้รูปแบบการจัดรายการแบบ “ฟอร์แมท สเตชัน” (Format Station) โดยยึดรูปแบบเดียวกันเป็นหลักตลอด 24 ชั่วโมง คือมีการกำหนดไว้ว่า ใน 1 ชั่วโมงจะต้องดำเนินรายการให้ได้ตามช่วงเวลาที่ได้จัดไว้ เพื่อให้รายการเป็นไปในทิศทางเดียวกัน แต่สำหรับเนื้อหาของทั้ง 2 รายการนั้น จะแตกต่างกันออกไป ตามแนวคิดและกลุ่มเป้าหมายของแต่ละรายการ

การกำหนดเนื้อหาของรายการของรายการสไมล์เรดิโอ เน็ทเวิร์ค ในแต่ละช่วงของนักจัดรายการ นอกจากจะขึ้นอยู่กับกลุ่มเป้าหมาย นักจัดรายการ และเวลาในการดำเนินรายการแล้ว ยังต้องดูองค์ประกอบที่ว่า เนื้อหาของรายการกับบุคลิกลักษณะของนักจัดรายการสามารถไปด้วยกันได้ด้วย กลุ่มเป้าหมายของรายการนี้ เริ่มตั้งแต่กลุ่มอายุ 18-25 ปี นั่นก็คือกลุ่มวัยรุ่น นักศึกษา ไปจนถึงผู้ใหญ่ที่เริ่มต้นทำงาน เป็นกลุ่มที่มีฐานะทางเศรษฐกิจพอใช้จนถึงดี มีการจัดรายการเพลงแบบที่เรียกว่า เพลงไทยสากลยอดนิยมร่วมสมัย เป็นเพลงไทยที่ได้รับความนิยมมากในปัจจุบัน โดยกำหนดไว้ว่าเป็นคลื่นที่ “ไฮ-เทคโนโลยี” เพราะเป็นเน็ทเวิร์ค มีการถ่ายทอดสัญญาณผ่านดาวเทียมไปต่างจังหวัด เนื้อหาในแต่ละช่วงเวลา จึงต้องสนองวิถีชีวิตประจำวัน (Life Style) ของกลุ่มคนฟังทั่วประเทศ คนฟังกลุ่มนี้ จะยึดติดกับนักจัดรายการที่มีชื่อเสียง ชอบรับกระแสความ

คิดต่าง ๆ ชอบการร่วมสนุก และชอบแสดงออก โดยการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในรายการ (Open Line)

การกำหนดเนื้อหาของรายการของรายการเรดิโอโหวต แชนทิลไลท์ จะถูกแบ่งตามผู้จัดรายการ นั้นหมายความว่า ผู้จัดรายการแต่ละคน จะมีหัวข้อในการจัดรายการแตกต่างกันออกไป แล้วแต่ทางผู้ผลิตรายการของคลื่นจะกำหนดมาให้แบบใด กลุ่มเป้าหมายของรายการนี้ คือกลุ่มวัยรุ่นทั้งชายและหญิง มีสถานภาพเป็น นักศึกษา นิสิต นักศึกษา หนุ่มสาวไปจนถึงผู้ใหญ่ทันสมัย มีการจัดรายการเพลงแบบที่เรียกว่า เพลงยอดนิยมร่วมสมัย (Contemporary Hit Radio) เป็นเพลงไทยที่ได้รับความนิยมในปัจจุบัน มีการถ่ายทอดสัญญาณผ่านดาวเทียมไปต่างจังหวัด เนื้อหาในแต่ละช่วงเวลาเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ฟังมีส่วนร่วมในการออกอากาศ ซึ่งทางรายการเรดิโอโหวต แชนทิลไลท์เรียกว่า “โหวต” (VOTE) โดยการโทรศัพท์เข้ามาในรายการเพื่อให้คะแนนกับเนื้อหาต่าง ๆ ที่ทางรายการกำหนดขึ้นมา เพราะฉะนั้น กลุ่มคนฟังจึงเป็นกลุ่มที่ชอบฟังความคิดเห็น และการแสดงออกของผู้อื่น จุดเด่นของรายการคือ มีมอเนเตอร์สะท้อนความเป็นจริง ต่าง ๆ และจัดให้มีโครงการพิเศษเพื่อผู้ฟังได้ร่วมแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ

จากการวิเคราะห์รูปแบบและเนื้อหาของทั้งรายการสไมล์เรดิโอ เน็ทเวิร์คและเรดิโอโหวต แชนทิลไลท์ พบว่า มุ่งเป้าหมายผู้ฟังหลักที่วัยรุ่น นิยมฟังเพลงที่ทันสมัย และสนใจข่าวสารในแวดวงบันเทิง โดยมีเนื้อหาในทุกช่วงของทุกองค์ประกอบสอดคล้องกับวัยรุ่นโดยทั่วไป ไม่เจาะจงเฉพาะวัยรุ่นในกรุงเทพมหานครหรือวัยรุ่นในต่างจังหวัด

2. บทบาทของดาวเทียมในการกำหนดรูปแบบและเนื้อหาของรายการวิทยุ

จากการศึกษาพบว่า การสื่อสารผ่านดาวเทียม ไม่ได้มีบทบาทต่อการกำหนดรูปแบบและเนื้อหาของรายการวิทยุแต่อย่างใด เพราะตามที่เป็นจริงแล้วรูปแบบและเนื้อหา

รายการวิทยุ ได้ถูกกำหนดไว้ก่อนการถ่ายทอดผ่านดาวเทียมเสียด้วยซ้ำ นอกจากนั้น การถ่ายทอดวิทยุผ่านดาวเทียม จากกรุงเทพมหานครไปสู่ต่างจังหวัดนั้น น่าจะถือได้ว่า ไม่ประสบความสำเร็จ ในส่วนที่จะทำหน้าที่ของนักสื่อสารมวลชนทางวิทยุในอุดมคติ ในอันที่จะเป็นผู้นำข่าวสารออกไปสู่ส่วนภูมิภาค เพราะเจตนาเริ่มต้นแรกของการถ่ายทอดวิทยุผ่านดาวเทียมที่ต้องการนำดาวเทียมนั้น มาเป็นตัวสร้างมูลค่าเพิ่มและเร่งสนับสนุนวัตถุประสงค์ทางการตลาดของตนมากกว่า อีกทั้งธรรมชาติของผู้ฟังรายการวิทยุต่างจังหวัดเอง ที่ยังต้องการและตื่นตัวที่จะรับรู้ความเป็นไป และข่าวสารของท้องถิ่นตัวเองมากกว่า เรื่องราวที่ไกลตัวและนำเสนอโดยบุคคลที่ไม่คุ้นเคยและยากที่จะสัมผัสได้ในความเป็นจริง

ด้วยเหตุที่ผู้รับสารแต่ละคนทวีความสำคัญมากขึ้น เพราะเทคโนโลยีทางการรับสารโดยเฉพาะทางด้านกาเปิดโอกาสให้การเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น เนื้อหาของรายการวิทยุ ไม่ได้ถูกกำหนดมาโดยผู้ส่งสารเท่านั้นทางด้านผู้รับก็เข้ามามีส่วนในการกำหนดเนื้อหาและเป็นผู้ผลิตเนื้อหาให้กับรายการอีกด้วย

เพราะฉะนั้นผู้ผลิตรายการยังต้องให้ความสนใจและเอาใจใส่ต่อผู้รับมากขึ้น เพราะเท่ากับเป็นการทำการสื่อสารโดยผู้รับด้วยเช่นกัน รายการ วิทยุแบบสไมล์เรดิโอ เนทเวิร์ค และ เรดิโอโหวด แซทเทิลไลท์ นั้นเป็นรายการที่ต้องพึ่งพาการมีส่วนร่วมจากผู้ฟังในการร่วมสนุกร่วมทายเป็นปัญหาต่างๆ แต่จากผลการวิจัยพบว่า การเข้ามามีส่วนร่วมจากผู้ฟังต่างจังหวัดนั้นอยู่ในสัดส่วนที่น้อยมาก จึงนับว่าการออกแบบรูปแบบรายการที่มีการถ่ายทอดวิทยุผ่านดาวเทียม นั้นยังไม่ประสบผลสำเร็จ ในแง่การเข้ามามีส่วนร่วมของผู้ฟังต่างจังหวัด แต่ดังที่ได้พยายามอธิบายไว้ในบทวิเคราะห์ บทที่ 5 ว่า เหตุผลใหญ่ในการถ่ายทอดวิทยุผ่านดาวเทียม ของทั้งสองรายการคือการสร้างมูลค่าจากการโฆษณา ซึ่งอาศัยเพียงตัวเลขของผู้ฟังที่เข้ามามีส่วนร่วมในเขต กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล ก็เพียงพอต่อการขายโฆษณาแล้ว แล้วการถ่ายทอดวิทยุผ่านดาวเทียมนั้นจึงเป็นการสร้าง

มูลค่าเพิ่มให้กับรายการทั้งสองเท่านั้น นี่คือนี่ที่ชี้ให้เห็นว่าการถ่ายทอดวิทยุผ่านดาวเทียมนั้นไม่ได้มีผลต่อการกำหนดรูปแบบรายการทั้งสองแต่อย่างใด

ข้อเสนอแนะ

1. ควรจะศึกษาวิเคราะห์รายการวิทยุกระจายเสียงรายการอื่น ๆ ที่ถ่ายทอดผ่านดาวเทียม เช่น รายการ Boom Radio เอฟ. เอ็ม. 90.0 เมกกะเฮิร์ต ของบริษัท มีเดีย ออฟ มีเดียส์ จำกัด, รายการ Radio 2 Love เอฟ. เอ็ม. 94.5 เมกกะเฮิร์ต ของบริษัท สยาม เรดิโอ จำกัด เพราะรายการต่าง ๆ เหล่านี้ มีรูปแบบและเนื้อหาของรายการที่แตกต่างไปจากทั้ง 2 รายการ ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาไว้แล้ว

2. ควรจะศึกษาถึงผู้รับสาร ความคิดเห็นที่ผู้รับสารมีต่อเนื้อหาการวิทยุที่ถ่ายทอดผ่านดาวเทียม

3. ควรจะศึกษาถึงผลดีและผลเสีย ของการถ่ายทอดวิทยุผ่านดาวเทียม ในแง่ที่ข่าวสารสามารถส่งถึงกันได้ในเวลาเดียวกัน

4. ควรจะศึกษาถึงบทบาทของดาวเทียมที่มีผลต่อการกำหนดรูปแบบและเนื้อหาของรายการโทรทัศน์ผ่านดาวเทียม

ข้อจำกัดการวิจัย

การทำวิจัยฉบับนี้ สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลประเภทบุคคลในส่วนของบริษัท มีเดีย พลัส ได้ไม่ยากนัก แต่สำหรับข้อมูลของบริษัท เอ-โทม มีเดีย นั้น ผู้วิจัยมีอุปสรรคอยู่บ้างเนื่องจากทางบริษัทเอ-โทม มีเดีย ซึ่งเป็นบริษัทในเครือของบริษัทแกรมมี เอนเตอร์เทนเมนต์ จำกัด ที่มีวิธีการทำงานโดยเน้นการประชุมในแบบ Brainstorming และจะพยายามที่จะบันทึกข้อมูลในการประชุมเป็นลายลักษณ์อักษรให้น้อยที่สุด ด้วยเหตุ

ผลว่าธุรกิจที่ บริษัท แกรมมี เอนเตอร์เทนเมนต์ จำกัดเกี่ยวข้องกับอยู่นั้น เป็นธุรกิจที่มีการแข่งขันสูง จึงพยายามป้องกันการรั่วไหลของข้อมูลทุกวิถีทาง เลยทำให้การเปิดเผยข้อมูลประเภทเอกสารของ บริษัท เอ-โทม์ มีเดียค่อนข้างจะยากลำบาก ซึ่งก็เป็นเหตุผลในการที่ผู้บริหารของบริษัท เอ-โทม์ มีเดีย บางท่านพยายามหลีกเลี่ยงในการเปิดเผยข้อมูล

ข้อจำกัดในการวิจัยอีกข้อหนึ่งก็คือ จากภารกิจส่วนตัวที่ค่อนข้างมากจึงทำให้ระยะเวลาในการทำวิจัยต้องยืดระยะเวลาออกไป เป็นเหตุให้การเก็บข้อมูลประเภทรายการไม่ปะติดปะต่อในเบื้องต้นแรก ต่อมาผู้วิจัยได้ไปขอยืมเทปรายการจากผู้อื่นที่ได้อัดรายการในช่วงนั้นไว้ เลยทำให้ข้อมูลประเภทรายการที่ออกอากาศต้องขาดช่วงเป็นบางวัน และเมื่อได้มีการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างจริงจังทำให้พบว่าข้อมูลประเภทบุคคลที่ได้สัมภาษณ์ไว้แต่ต้นนั้นยังไม่พอเพียงจึงต้องมีการสัมภาษณ์เพิ่มเติมในภายหลัง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย